

TALAS

(<https://talas.rs/>)

Šta možemo da naučimo od Čarlija Mangera?

Rajner Citelman (<https://talas.rs/author/rajnercitelman/>)

Istoričar i sociolog, autor

📁 [Društvo](https://talas.rs/category/drustvo/) (<https://talas.rs/category/drustvo/>), [Vruće teme](https://talas.rs/category/vruce-teme/) (<https://talas.rs/category/vruce-teme/>) | 🔊

December 5, 2023

Vreme čitanja: 3 minuta

Photo: [wikipedia \(https://en.wikipedia.org/wiki/Charlie_Munger\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Charlie_Munger)

Tekst je prvo objavljen na sajtu [Townhall.com](https://townhall.com)

[/https://townhall.com/columnists/rainerzitelmann/2023/11/30/warren-buffetts-partner-charlie-munger-died-at-almost-100-heres-what-you-can-learn-from-him-n2631785](https://townhall.com/columnists/rainerzitelmann/2023/11/30/warren-buffetts-partner-charlie-munger-died-at-almost-100-heres-what-you-can-learn-from-him-n2631785)), a prenosimo ga uz saglasnost autora.

Čarli Manger, partner Vorena Bafeta i dugogodišnji potpredsednik Upravnog odbora kompanije Berkšir Hatavej, preminuo je u 99. godini, a 1. januara bi napunio 100 godina.

Manger nije bio onakav kakvim mnogi ljudi zamišljaju uspešnog investitora. On sigurno nije bio neko ko bi proveo ceo dan prateći cene akcija. Nisam ga lično poznao, ali sam mnogo čitao o njemu i oduvek sam verovao da je malo ljudi od kojih možeš toliko naučiti kao od njega.

Sam Manger bio je neverovatno radoznao i ljubopitljiv. Iznad svega, bio je poznat po tome što je bio strastveni čitalac. Njegova deca su ga jednom opisala kao hodajuću enciklopediju. Navodno je čitao jednu knjigu dnevno, posebno biografije uspešnih ljudi i knjige o istoriji. Manger je bio zainteresovan za širok spektar oblasti znanja. Smatrao je da je sveobuhvatno opšte obrazovanje korisnije i važnije od uske stručnosti.

Za Mangera, investiranje nije bilo samo u ciframa i proračunima. On je bio uveren da „ljudi previše računaju, a premalo misle.“ U svakoj investicionoj odluci postoji mnoštvo faktora koji se ne mogu kvantifikovati. „Znate, oni su važni, ali vi nemate brojke. Pa, praktično svi više pažnje pridaju stvarima koje se mogu kvantifikovati, jer za to koriste statističke tehnike koje uče u akademskim krugovima, i ne mešaju se u stvari koje je teško izmeriti a koje bi mogle biti važnije. To je greška koju sam celog života pokušavao da izbegnem i ne žalim što sam to uradio.“

U stvari, primetno je da su mnogi veoma uspešni investitori uživali u opštem i sveobuhvatnom obrazovanju. Refleksija im je važnija od primene poznatih finansijskih i matematičkih modela. Manger je više puta naglašavao presudnu važnost doživotnog učenja. A učenje je, za Mangera, uvek značilo biti otvoren i spreman da ispravi prethodna mišljenja i stavove. Munger je govorio da je godina u kojoj se ne predomislite o velikoj ideji koja vam je važna, izgubljena godina.

Još jedno Mangerovo upozorenje glasi: jedna od najozbiljnijih grešaka je odupiranje prepoznavanju stvarnosti kakva jeste i potiskivanje ili zataškavanje neprijatnih vesti. „Čovek treba da prepozna stvarnost čak i kada mu se ne sviđa“, upozoravao je on. Možda zvuči banalno, ali većina ljudi misli i postupa drugačije. „Stvarnost je previše bolna da biste je podneli, pa je samo iskrivljujete dok ne bude podnošljiva. Svi to radimo u

određenoj meri, a to je uobičajena psihološka pogrešna procena koja izaziva strašne probleme.” Ono što je Munger rekao takođe odgovara mojim sopstvenim zapažanjima: „Neuspeh u rešavanju psihološkog poricanja je uobičajen način da ljudi postanu švorc.”

Poradanje prosperiteta - kako su investicije promenile Centralnu i Istočnu Evropu

(<https://talas.rs/2023/01/27/poradanje-prosperiteta/>)

(<https://talas.rs/2023/01/27/poradanje-prosperiteta/>).

Istorija nastanka novca - od robne razmene do kriptovaluta

(<https://talas.rs/2022/02/04/istorija-nastanka-novca-od-robne-razmene-do-kriptovaluta/>)

(<https://talas.rs/2022/02/04/istorija-nastanka-novca-od-robne-razmene-do-kriptovaluta/>).

Kad je dinar bio zlatan – prednosti i mane zlatnog standarda

(<https://talas.rs/2020/08/25/kad-je-dinar-bio-zlatan-prednosti-i-mane-zlatnog-standarda/>)

(<https://talas.rs/2020/08/25/kad-je-dinar-bio-zlatan-prednosti-i-mane-zlatnog-standarda/>).

Mnoge od grešaka koje se ovde pominju su dobro dokumentovane u naučnoj literaturi. Manger je očigledno ovo intenzivno proučavao i izveo zaključke za svoja ulaganja. Pomalo iznenađujuće, Manger je takođe istakao zloupotrebu alkohola i droga kao rasprostranjen razlog za greške.

„Tri stvari uništavaju ljude: droga, piće i dug. Manger je dao primere iz sopstvenog iskustva: „Četiri najbliža prijatelja moje mladosti bili su veoma inteligentni, etični, duhoviti tipovi, obdareni ličnim karakteristikama i porodičnim poreklom. Dvojica su odavno mrtvi, čemu je uzrok alkohol, a treći je živi alkoholičar – ako to zovete živim. Iako podložnost varira, zavisnost se može desiti svakome od nas, kroz suptilan proces u kojem je propadanje previše postepeno da bi se osetilo sve dok ne postane preteško da se prekine.” Prema Mangeru, alkoholizam je jedan od glavnih razloga zašto ljudi ne uspevaju u životu.

Tren Griffin, koji je napisao knjigu o Mangerovim životnim lekcijama, sumirao je karakterne osobine za koje je Munger verovao da moraju imati uspešni investitori. Evo nekih od njih:

1. Strpljenje. Od ključne je važnosti da ne postanete hiperaktivni i da strpljivo sačekate dok se ne pojave prilike za investiranje – i da za to vreme ne radite ništa.

2. Disciplina. Ovo je zapravo samo ponavljanje prve tačke, jer ono što je Munger ovde mislio je disciplina nečinjenja i čekanja.

3. Smiren, ali hrabar i odlučan kada se ukaže prilika.

4. Iskren

5. Biti okrenut dugoročnom investicionom horizontu

6. Štedljiv

7. Nesklon riziku

Što se tiče averzije prema riziku: mnogi investitori greše verujući da je ulaganje u „kvalitetne kompanije” sigurnije. Međutim, cena je mnogo važnija. „Većina investitora”, objasnio je Munger, „misli da je kvalitet, za razliku od cene, determinanta da li je nešto rizično. Ali imovina visokog kvaliteta može biti rizična, a imovina niskog kvaliteta može biti sigurna. To je samo pitanje cene koja se plaća za njih... Precenjivanje, dakle, nije samo izvor niskog potencijala povrata, već i visokog rizika.”

Uspeh takođe zavisi od vaše sposobnosti da pravilno prepoznate granice svoje stručnosti. Manger i Baffet su se odlučili protiv brojnih investicija jer su ih smatrali previše komplikovanim. Oni koji ne poznaju granice svoje stručnosti zapravo nisu kompetentni. Trebalo bi da budete posebno sumnjičavi ako postoji privlačna „investiciona priča” koja zvuči veoma uverljivo. Neki od najvećih slučajeva prevare u finansijskoj istoriji su uspeali samo zato što su prevaranti – poput Bernija Medofa – bili odlični pripovedači.

Kada se ukaže prilika za ulaganje, morate imati hrabrosti da investirate u velikim razmerama. Tajna uspeha se može sažeti na sledeći način: „Mudar se jako kladi kada im svet ponudi tu priliku, Oni se klade kada imaju šanse. A u ostalim slučajevima čekaju priliku. To je jednostavno tako.”

** Stavovi izraženi u kolumnama predstavljaju isključivo lične stavove autora, a ne stavove uredništva Talasa.*